

széttárt karral mondták: nem volt bekamerázva a múzeum, ahonnan eltűnt. Legújabb kori történelmünk párlata. Ebben élünk, a felfoghatatlanul és követhetetlenül nagy lenyúlások és a piti tolvajlások világában, ahol soha senki sem felel semmiért.

De körülvesznek a hegyek, a csoda, hogy jó félórán belül ki lehet menni a dombokra, egynapos gyaloglásokra remek túraútvonalakat választhatunk. Segítenek élni, túlélni bánatot, acsargást, járványt, koszorúérgörcsöt, választási kampányt, a város minden kisszerűségét. Ebben legalább lehetünk Petrarca vagy Frost, örülhetünk csendnek, illatnak, ittfelejtett – mert még le nem bontott – faragott csűrkapuknak, fonott sövényeknek, krókuszoktól lila vagy tőzikektől fehérlő foltoknak. Felkésződjük magunkat egy-egy hegycsúcsra, elnézegetünk messze, aztán visszaindulunk, mert várnak a kertjeink, amelyeket művelni kell, bárhol éljünk. Egyebünk alig is marad.

NAGYENYED – AIUD – STRAßBURG AM MIERESCH

Nagy Egon

ALTERNATÍV SZÉL- JEGYZET NAGYENYED VÁROS-REPREZENTÁ- CIÓJA KAPCSÁN

És mégis él a történelem, minden egyes mozzanatával, rezonanciájával beteljesedik. Ilyen és ehhez hasonló gondolatok jutnak az eszembe, és a szövegre adaptált meghatározás lehetne az említett bevezető gondolat. Hiszen, ha minden kitörölt gondolatot meghagyok, akkor jelen szöveg egy széljegyzet-folyamból állna össze. Természetesen nem hagyhattam, hogy a lexikonízű, földrajzi paramétereket magában foglaló általános bevezetőt megtartsam, ahogy azt sem engedhettem meg, hogy a történelemlékvízű évfordulók és évszámok sorozata legobjektívebb módon befolyásolja gondolataim ala-

kulását. Talán ennek tudható be az, hogy alternatív széljegyzetként definiá-
lom mindazt, ami ebben a szövegben történni fog.

A központi református vártemplom és a 400 éves Bethlen Gábor Kol-
légium is jelzésértékű, ahogy az Órhegy is figyelte és figyeli a mindenna-
pok történéseinek sorozatát. Az épületben és az udvaron az írók, költők,
történelmi személyiségek nevével fémjelzett táblák jelzik azt, hogy a tör-
ténelem él. Valamint jelzik azt, hogy a pillanatnyi történést megélni emlé-
ként, amely az idők során történelemmé válik. Apáczai Csere János, Bolyai
Farkas, Berde Mária, Kőrösi Csoma Sándor, a teljesség igénye nélkül, csak
néhány név megemlítve, akikkel akarva-akaratlanul is „találkoztam” a kol-
légiumban.

Áprily Lajos is a sétatér fölötti házban lakott, ami még mindig megvan,
és ott áll. Az emlékek külső nézőpontú értelmezéséből jön létre a történelem.
És így telnek a mindennapok, minden egyes megélt emlékekkel gyarapodik.

Egyetemi éveim alatt meg sem fordult a fejemben, hogy pályakezdő pe-
dagógusként Nagyenyedre kerülök. Az addigi emlékeimben jelenlévő nagy
történelmi múltú város földrajzi közelsége ellenére is oly távolinak tűnt.
Természetesen az ismeretlen, mint kétoldalú, külső és belső tényező egy-
szerre elbizonytalanított, és megerősített az álláslehetőség elfoglalása szem-
pontjából. Így érkeztem meg 2019-ben Nagyenyedre.

Másrészt jogos a kérdés, hiszen ki vagyok én, hogy pályám kezdeti sza-
kaszában, alig hároméves tapasztalattal ilyen hangvételű és emlékgyar-han-
gulatú bekezdéssel éreztessem, hogy mit is jelent számomra az „Enyed-
reprezentáció”. Közelmúltról, pillanatnyi jelenről és előremutató jövőről
beszélünk, hiszen ezt megelőzőleg Kolozsvár volt a harmadik város, ahol
laktam eddigi életem során.

A Kovászna megyei fiú esete a dél-erélyi kisvárossal. Villogó táblájú,
sztereotípiákkal átítatott kétnyelvűség és lokálpatriotizmus eshetősége. De
nem. A kisváros nyújtotta lehetőség, valamint a város főterén elhelyezkedő,
szigetként is meghatározható Kollégium visszacsatolták a gondolataimat,
megerősítették a hivatásom, és előremutató tendenciával jelzik, hogy érde-
mes a járt utat néha feladni a járatlanért cserébe.

És telnek a mindennapok. Ahogy az ittlétem alatt természetessé vált az
is, hogy a Kollégium valamikori magyartanára Hervay Gizellát csak Gizinek
szólítja. Józsa tanár úrnak évfolyamtársa volt az egyetemen Hervay Gizella,
és ebből kifolyólag ugyanarról a személyről különböző gondolatfolyamok
alakultak ki, amelyek a kettőnk közt végbement kommunikáció kapcsán
történelemmé alakultak, mert amíg az egyiknek Gizi, az a másiknak a 20.

századi irodalom egyik vezető hangja. Üdítő, meglepő, olykor váratlan mind-az a tapasztalat, amit megélek, de így van ez rendjén.

A hagyomány és kultúra legelevenebb és legszorosabb értelmében véve éltetve van. Pedig nem tekinthetünk el az Nagyenyed környéki léttől sem. Hiszen mindaz, ami Enyeden történik, az összekötődik a környező magyarlakta falvakkal. A népviseletek, a néptánc és népzene olyan szinkronizációs elemek, amelyek által a torockói, a magyarlapádi és a felvinci emberek is voltaképpen szavak nélkül kommunikálnak. Mert a tánc nyelve az, ami összeköti őket. Az az örömnép, amely által minden táncos bekopog egy néző lelkébe, és valamit ott hagy, ami büszkeséggel tölti el. A hangszer, a dallam és a ritmus az a közös nyelv, amely összeköti a táncost a nézővel, amivel mindenki tud azonosulni.

És valahogy szándékosan próbáltam úgy megfogalmazni, hogy tereljem a fókuszot a valós problémáról. A kultúra mindennapos megélése, a kultúráról való kommunikáció azért is fontos, hogy ha pillanatnyilag is, de elkerüljük a szórványvidék okozta nehézségeket. Az enyedi létem előtt is hallottam a szórvány fogalmát, és valójában nem mértem fel, hogy mit is jelent. Mert a tapasztalati körömon kívül esett, és a Kovászna megyei tömbmagyarságban élve nem feltétlen mérlegeltem, hogy mit is jelenthet kisebbségnek lenni. Valahogy mégis azt érzem, hogy a probléma valódi nagysága eltörpül amellett, amit az enyedi és környékbeli falvak hozzáállása képvisel. A megmaradást nem elmorzsolta könnycseppben mérik, hanem a megélt pillanatokkal és azzal a szintű barátsággal, amit Esterházy is tárgyalt *A szavak csodálatos életéből* című művében. Az egész élethelyzetben pedig az a legreprezentatívabb, hogy magyartanárként teljes mértékben partner tudok lenni. Hiszen nem csupán a kulturális reprezentáció az, amivel találkozom, hanem a tanórai anyag kapcsán is beszélgetést tudok kezdeményezni a diákokkal ebben a témában. Mert a felvilágosodás kori és reformkori magyarságtudat megerősödése, a különböző gyűjtések mind-mind rávilágítanak az élő hagyomány és kultúra lehetőségeire, és a diákok is érzik azt, hogy a táncházakban énekelt népdalok nem mindig a közelmúltban jöttek létre.

Ilyen és ehhez hasonló, a mindennapokból kiragadott tapasztalatokkal, élményekkel tudnám jellemezni az enyedi létem. Vannak és akadnak olyan esetek is, amikor a befektetett erő szinte nulla hatásfokkal bír, de a tanulásos és a komfortzónán kívül eső tapasztalatszerzés az, ami árnyalni tudja a teljesítményt, a hozzáállást és a mindennapi kihívásokat.

És mégiscsak él a történelem: hagyományaival, egyéni és kollektív emlékeivel, közös pontjaival és tapasztalatával együtt. A hivatásszerű magyar-

ságtudat megerősítése korántsem azzal egyezik meg, amit a többség elképzelt. Nem a saját kultúrájuk iránti elfogultságra nevelünk. Sokkal inkább arra, hogy megéljék és felfedezzék azt, hogy a mi kultúránk mellett milyen más kulturális vonzattal kell találkozniuk ezeknek a diákoknak a szórványban nap mint nap. Ami a nagyszüleink generációjának természetes volt, az számukra már lehet, hogy új élethelyzet. Viszont, ahogy említettem, így volt ez rendjén és így van ez rendjén. Amíg a NÉPZENE, a néptánc, a nyitottság és az elhivatottság a mindennapi élet alapköveként is felfogható, addig nem érvényesek a szórványlétről kialakított sztereotípiák sem. Hiszen mindannyian tudunk legalább egy olyan szólást, közmondást, ami a másik hibájának kifigurázásán alapszik. És ezek azok az esetek, amikor tapasztalat nélkül tárgyalunk úgy az érme kétoldaláról, hogy közben a saját felünket sem ismerjük. A széljegyzet adott, nyitott, és nincs vége, mert a többszöri újraolvasás után feltehetőleg újra lenne törlés, és lenne egy újabb tapasztalat, ami megfogalmazásra kerülne, de ennek aktuálisan pontot teszek a végére.

NAGYKÁROLY – CAREI – GROBKAROL

Fischer Botond

IDEHULLAJTOTT VÁROS

Károly a nyelv és a zene. Akárki mást mond, ne higgyetek neki. És nagyon figyeljete, mert Károly nem Nagykároly. Nagykároly a szecessziós épületek, a történelmi highlightok, a sváb rendezettség, a kisvárosi kisszerűség. De Károly a nyelv és a zene. Károly az, mikor hosszú idő után hazamegyek, beülök a kocsimába, és élvezem az összes diftongust és í-zést, az összes megcsavart igeragozást, amit az éjszakai műszakból kijövők kiejtenek a munka utáni deci fölött.

„Istvánfalu lassan fejlődött Rimaszombattá. Ahol egy vár volt (mint itt Szabadka), ott szükségképpen városnak kellett támadnia, mert a vár nagy fogyasztó, mindenféle mesteremberekre rászorult. Hát jöttek, mint a juhok